

Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку XXI століття) /
Наук. ред. Л. Тимошенко.— Дрогобич: Коло, 2009.— 320 с. (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобицький осередок Наукового товариства ім. Шевченка)

Книжка „Нариси з історії Дрогобича...” — спроба синтетичного викладу історії галицького міста протягом століть. За стилем викладу матеріалу ця колективна монографія — науково-популярне видання.

Автори „Нарисів” протиставляють деяким польським історикам і письменникам власний, „більш виважений і толерантний” погляд (С. 6), на історію Дрогобича. Водночас „Нариси з історії Дрогобича...” — австрійський варіант реконструкції історії міста.

Перший розділ написав Андрій Петрик, який репрезентує найдавніший Дрогобич у ракурсі археологічних досліджень. Автор також описує результати археологічних розкопок за останнє десятиліття, які здійснені на території міста і фрагментарно висвітлюють історію Дрогобича до XVIII ст. У розділі представлено результати розкопок на місці пам’ятника Юрієві Котермаку і на ділянках парафіяльного костелу св. Бартоломея (1999, 2003, 2006 рр.), Зваричького передмістя та солеварні, саме там, де до кінця XVIII ст. стояла найдавніша дрогобицька церква Пресвятої Богородиці (2001) та Дрогобицького солеварного заводу (2003).

Історії Дрогобича XIV—XVIII ст. присвятили другий розділ Ярослав Ісаєвич та Леонід Тимошенко. У дев’яťох підрозділах автори представили елементи історичної топографії міста, його символіки, устрій за умов маґдебурзького права (надане містові 1422 р.), економічний розвиток та соціальну структуру мешканців, їхнє повсякденне життя, національні громади. Три підрозділи випадають із загального контексту. Один з них стосується двох видатних дрогобичан — Юрія Котермака та Мартина Лятерни. Інші два присвячені знаковим подіям в історії міста — міщансько-селянському повстанню 1648 р. під час війни Богдана Хмельницького та процесу переходу міських церков до унії з католицькою Церквою наприкінці XVII — на початку XVIII ст. Окремий підрозділ виділено для опису культурних здобутків у місті. Завершує розділ історико-архітектурний нарис про збережені церкви і костели Дрогобича: костел св. Бартоломея та вежа-дзвіниця, церкви св. Юра, Воздвиження Чесного Хреста та монастир кармелітів взутих із костелом св. Михайла. Автори акцентують увагу на залежності міської влади (магістрату, війта) від старост, які утримували Дрогобич разом зі староством на правах королівщини. Головним економічним чинником міста від середини XIV ст. було солеваріння. Тут переважала українська громада, на другому місці була польська, а потім — єврейська.

У третьому розділі історики Михайло Кріль, Юрій Стецик та Віталій Тельвак представили читачеві історію Дрогобича в австрійській період 1772—1918 рр. Розділ поділено на дев’ять па-

раграфів за тематичним принципом. Спершу подано адміністративний устрій міста, населення та територію, економічний розвиток і соціальну структуру населення, суспільні відносини та громадсько-культурне життя. Із згаданих дев’яти параграфів виокремлюються два, які стосуються подій, що вплинули на розвиток міста. Це „Весна народів” 1848—1849 рр. та Перша світова війна. Окремий параграф присвячений перебуванню Івана Франка в Дрогобичі. Зі встановленням австрійської влади у 1783 р. Дрогобич отримав статус державного (імператорсько-королівського) міста, завдяки чому його мешканці звільнилися від будь-яких повинностей. В австрійський час місто залишалося багатонаціональним та релігійно неоднорідним. У ньому перед Першою світовою війною (1910) проживали 34,3 відсотка римо-католиків, 21,2 відсотка греко-католиків, а решта — іудеї. Автори акцентують увагу на перетворенні Дрогобича із середини XIX ст. на потужний нафтопереробний центр, унаслідок чого поліпшився благоустрій міста, збільшилася кількість населення, особливо євреїв. Така промислова специфіка міста зробила його одним з господарських центрів Галичини. Перед початком Першої світової війни у місті працювало шість нафтопереробних заводів та найбільший в Австро-Угорській імперії державний бензинно-очисний завод „Польмін”.

Михайло Сеньків та Леонід Тимошенко у четвертому розділі книжки описали історію Дрогобича у період II Речі Посполитої 1918—1939 рр. Перший параграф стосується часу перебування міста у складі Західно-Української Народної Республіки, інші чотири висвітлюють політичне становище і боротьбу українського національного підпілля у місті, діяльність національних громад, економічний розвиток і соціальну структуру населення, здобутки в сфері освіти та культури. У міжвоєнний період польська і єврейська громади швидше урбанізувалися, аніж українська, поляки займали привілейоване становище, євреї утримували сильні економічні позиції. Між двома світовими війнами Дрогобич відзначався піднесенням культурно-мистецького життя. Тут народилися або працювали видатні польські діячі мистецтва та літератури: Казімеж Вежинський, Фелікс Ляхович, Анджей Хцюк і Бруно Шульц. Автори зазначають, що „Дрогобич як місто на перехресті мов і культур дуже своєрідно вписався у світову культуру. З одного боку, талановиті дрогобичани стали постатями світового рівня, а з другого, у світовій літературі виник і утвердився своєрідний, але різноманітний і кожен раз індивідуально-забарвлений топос Дрогобича” (С. 177—178).

Наступний розділ, авторства Миколи Галіва, присвячений історії Дрогобича під владою „перших

советів“ та німецькою окупацією 1941—1944 рр. Місто за радянської влади отримало статус обласного центру, що призвело до його активної радянізації, яка характеризувалася, з одного боку, українізацією освіти, ліквідацією безробіття, безплатним медичним обслуговуванням, а з другого — забороною громадського життя, антирелігійною діяльністю, репресіями. Нацистський „новий порядок“ у Дрогобичі передбачав масові репресії, які досягли кульмінації у 1943 р.— коли знищено єврейське гетто, загалом із понад 34 тис. мешканців міста приблизно 14 тис. у час нацистської окупації знищено.

Шостий розділ, який написали Світлана Біла та Руслана Попп, висвітлює історію міста за радянських часів. Тут можна довідатися про перебіг боротьби радянської влади з українським національним підпіллям, репатріацію польського населення, яке після війни становило більшість мешканців Дрогобича, розвиток нафтопереробної та машинобудівної галузей господарства, поліпшення благоустрою міста. Позитивному розвитку економіки, соціальної та культурної сфер сприяв великою мірою статус Дрогобича до 1959 р. як обласного центру.

Історії Дрогобича періоду національного піднесення кінця 1980-х — початку 1990-х рр., суспільно-

політичному життю, економічному та соціальному розвитку, релігійно-церковним відносинам, культурним процесам присвячений останній, сьомий розділ, який написав Роман Пастух. Автор детально висвітлив прояви національного відродження у місті наприкінці 1980-х рр., назвав громадські організації та їх активних учасників. Він акцентує увагу також на економічних та соціальних негараздах, які пережили дрогобичани у середині та другій половині 1990-х рр. Розділ завершується оптимістичним прогнозом автора, що Дрогобич у перспективі „має всі шанси ще більше утвердитися як промислово-економічний і культурний центр Франкового Підгір'я, всього південно-західного Прикарпаття“ (С. 248).

Завершують працю „Висновки“, які написав Леонід Тимошенко, іменний покажчик і 46 сторінок, світлин, які представляють Дрогобич, його видатних мешканців та історичні пам'ятки.

Безперечно, книжка, яка написана на підставі широкого кола відомих на сьогодні джерел, а також літератури, зацікавить не лише дрогобичан чи любителів міської історії, а й фахівців. Вона є вагомим внеском у дослідження історії Дрогобича.

Андрій ФЕЛОНЮК

Сергій Горін. Жидичинський Свято-Миколаївський монастир (до середини XVII сторіччя).— К.: Майстерня книги, 2009.— 512 с.

Нова книжка Сергія Горіна продовжує серію праць ученого з історії українського чернецтва Православної й Унійної церков на Волині в добу Середньовіччя та раннього Нового часу. На відміну від попередньої монографії¹, де розглядалися інституційні, соціальні й почасти культурні аспекти життя чернечих спільнот Володимирської єпархії, це дослідження цілком сфокусоване на „крапковому“ вивченні особливостей функціонування одного з найбільших у тогочасній Київській митрополії — Жидичинського монастиря св. Миколи Чудотворця (вперше згаданий в Іпатіївському літописі під 1227 р., у зв'язку з відвідуванням його князем Данилом Романовичем).

Праця складається з чотирьох основних частин — меншого за обсягом історичного нариса (С. 14—146), дослідження про духовні бенефіції монастиря (С. 148—286), цінних своїм джерельним потенціалом додатків (С. 298—311) та фактологічно насичених регестових описів документальних матеріалів, оформлених у таблиці (С. 312—486). Монографія містить також вступ (С. 10—12), підсумкові міркування (С. 287—296), перелік використаних джерел і літератури (С. 487—488), зручні для користування іменний і географічний покажчики з тематичними підрубриками (С. 489—509) та виготовлену автором карту-схему Луцького повіту (С. 510—511).

Книжка С. Горіна надзвичайно вагома тим, що у ній впроваджена у науковий обіг велика кількість джерел з історії Жидичинського монастиря, переважно невідомих дослідникам. Автор — один з-поміж небагатьох українських учених, які завдяки щоденній „органічній праці“, протягом двох останніх десятиліть невтомно й методично опрацьовують книги гродського й земського судів Волинського регіону. Як засвідчує монографія, цей вид актових джерел справді унікальний скарб інформації („свідчень“, за термінологією автора), котрий за умов відповідної джерельної екзегези й застосування сучасної дослідницької методології відкриває перед істориками Церкви нові можливості для інтерпретації широкої гами духовної й культурної спадщини християнства.

Водночас слід розуміти й очевидну обмеженість змісту на основі лише використаної у роботі судово-адміністративної документації. Вона переважно реєструє конфліктні ситуації (часто з кримінальним супроводом), а тому відображає здебільшого соціально-економічні аспекти життя монастирів, рідше їх культурну заангажованість і майже зовсім не торкається внутрішнього життя іноків та пов'язаного з ними церковного середовища. Отже, для вченого, який хоче заглибитись у захопливий світ українського монастирського життя, незамінною лектурою мають

¹ Горін С. Монастирі Західної Волині (друга половина XV — перша половина XVII ст.).— Львів, 2007.— 336 с.